

Elçin EFTELİ¹
Orcid: 0000-0003-3232-0060

¹ Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Burdur, Türkiye.

Sorumlu Yazar (Corresponding Author):
ELÇİN EFTELİ
eulker@mehmetakif.edu.tr

Uzaktan ve Yüz yüze Eğitim Alan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinde Sağlık Algısı ve COVID-19 Korkusu İlişkisi

The Relationship between Health Perception and Fear of COVID-19 in Nursing Department Students Receiving Distance and Face-to-face Education

Gönderilme Tarihi: 19 Temmuz 2022

Kabul Tarihi: 23 Mart 2023

Anahtar Sözcükler:

COVID-19; hemşirelik öğrencisi; sağlık; eğitim.

Keywords:

COVID-19; nursing students; health; education.

ÖZ

Amaç: Uzaktan ve yüz yüze eğitim alan hemşirelik öğrencilerinin sağlık algıları ve COVID-19 korkusu arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

Yöntem: Araştırma, bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde 2020-2021 eğitim öğretim yılında uzaktan ve yüz yüze eğitim alan 186 öğrenci ile yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında; 'Sağlık Algısı Ölçeği' ve 'COVID-19 Korkusu Ölçeği' kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, sayı, yüzde, aritmetik ortalama, bağımsız örneklem t testi ve Anova testi kullanılmış ve korelasyon analizi yapılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin COVID-19 Korkusu Ölçeği toplam puan ortalamaları 20.47 ± 6.63 'tür. Eğitim şekline göre toplam puan ortalamaları değerlendirildiğinde; yüz yüze eğitim alan grupta 21.39 ± 6.85 , uzaktan eğitim alan grupta 18.94 ± 5.98 'dir. Öğrencilerin Sağlık Algısı ölçeği toplam puan ortalamaları 51.98 ± 7.15 'tir. Eğitim şekline göre toplam puan ortalamaları değerlendirildiğinde; yüz yüze eğitim alan grupta 50.70 ± 6.94 , uzaktan eğitim alan grupta ise 54.11 ± 7.03 'tür. Öğrencilerin sağlık algıları ile COVID-19 kaynaklı korku düzeyleri arasında negatif yönde, çok zayıf bir ilişki olduğu belirlendi ($r = -0.08$, $p = 0.23$).

Sonuç: Uzaktan eğitim gören öğrencilerin sağlık algıları daha yüksek ve korku düzeyleri ise daha düşüktür. Ayrıca COVID-19'un öğrenciler üzerindeki farklı etkilerini içeren araştırmalar yapılması önerilebilir.

ABSTRACT

Objective: The aim of this study is to determine the relationship between the health perceptions of nursing students receiving distance and face-to-face education and the fear of COVID-19.

Methods: The study was conducted with 186 students who received distance and face-to-face education in the 2020-2021 academic year at the Nursing Department of the Faculty of Health Sciences of a state university. In the collection of data; The 'Health Perception Scale' and the 'COVID-19 Fear Scale' were used. In the evaluation of the data, number, percentage, arithmetic mean, Independent sample t test and Anova test were used and correlation analysis was performed.

Results: The mean score of the students on the Fear of COVID-19 Scale is 20.47 ± 6.63 . When the total score averages are evaluated according to the education type; It was 21.39 ± 6.85 in the face-to-face education group and 18.94 ± 5.98 in the distance education group. The total mean score of the students' Health Perception Scale was 51.98 ± 7.15 . When the total score averages are evaluated according to the education type; It was 50.70 ± 6.94 in the face-to-face education group and 54.11 ± 7.03 in the distance education group. It was determined that there was a very weak negative relationship between students' health perceptions and their fear levels due to COVID-19 ($r = -0.08$, $p = 0.23$).

Conclusion: Distance education students have higher health perceptions and lower fear levels. In addition, it may be recommended to conduct research on the different effects of COVID-19 on students.

Kaynak Gösterimi: Efteli, E. (2023). Uzaktan ve Yüz yüze Eğitim Alan Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinde Sağlık Algısı ve COVID-19 Korkusu İlişkisi. *EGEHFD*, 39(2), 217-224. Doi: 10.53490/egehemsire.1145399

How to cite: Efteli, E. (2023). The Relationship between Health Perception and Fear of COVID-19 in Nursing Department Students Receiving Distance and Face-to-face Education. *JEUNF*, 39(2) 217-224. Doi: 10.53490/egehemsire.1145399

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanlık tarihi, milyonlarca insanın hayatını kaybettiği salgınlarla mücadele etmiştir (Hays, 2005). Karşılaştığımız son büyük salgın ise COVID-19 olmuştur. Çin’de Aralık 2019’da nedeni tam olarak belirlenemeyen bir salgın olarak tespit edilmiş ve yeni tip koronavirüsün bu ölümcül hastalığa neden olduğu belirlenmiştir (Huang, Wang, Li, Ren, Zhao, Hu ve Cao, 2020; Zhou, Yu, Du, Fan, Liu, Liu ve Cao, 2020). 1 Mayıs 2022 itibarıyla, dünya çapında 500 milyondan fazla doğrulanmış vaka ve altı milyondan fazla ölüm bildirilmiştir (WHO, 2022). Salgının ortaya çıkmasıyla yalnızca fiziksel etkileri değil aynı zamanda psikolojik etkileri de baş göstermiştir. (Duan ve Zhu, 2020; Xiao, Zhang, Kong, Li ve Yang, 2020). Salgın toplumda kaygı, endişe ve korkuya neden olmuştur (Ahorsu, Lin, Imani, Saffari, Griffiths ve Pakpour, 2020). Salgın ortaya çıktıktan kısa bir süre sonra ülkemize de ulaşmıştır ve pek çok açıdan ülkemizi de etkilemiştir. Üniversitelerdeki örgün eğitimlerde salgından fazlasıyla etkilenmiştir. Daha önceleri sosyal etkileşime dayalı ortamlarda yürütülen eğitimler salgın döneminde uzaktan veya hibrit şeklinde yürütülmüştür. Bu yeni eğitim şekli nedeniyle üniversite öğrencileri ve öğretmenler farklı şekilde zorluklarla karşılaşmışlardır (Günaydın, 2021). Ayrıca getirilen kısıtlamalar nedeniyle insanların sosyal yaşantıları etkilenmiş ve özgürlüğünün kısıtlandığı düşüncesine kapılmışlardır (İlhan Alp, Deveci, Akalın, Terzi ve Erdal, 2020). Hastalık ve bulaşma korkusu, yaşam koşullarında ani değişiklik, tecrit ve karantina ile karşılaşma, sevdiklerinden ayrılma; bireyler üzerinde artan bir psikolojik baskıya yol açmıştır (Duan ve Zhu, 2020). Özellikle üniversitelerde yüzyüze eğitimin sınırlı da olsa sürdürülmesi salgınla karşılaşma riskini arttırmaktadır. Öğrencilerin yolculuk yapmak zorunda kalması, kalabalık ortamlarda konaklamaları, sınıf ortamlarının nispeten kalabalık olması öğrencilerin daha fazla korku ve kaygı yaşamasına ve sağlık algılarında değişimlere neden olabilir (Ceviz, Tektaş, Basmacı ve Tektaş, 2020). Üstelik sürekli yaşanan korku ve kaygı, çarpıntı, göğüste sıkışma hissi, uykusuzluk, anksiyete ve depresyon bozuklukları, hipertansiyon ve endokrin bozukluklarına yol açabilir (Lee, Fanguy, Mu ve Bligh, 2021; Shigemura, Ursano, Morganstein, Kurosawa ve Benedek, 2020).

Salgın ve pandemi gibi tüm dünyayı etkisi altına alan süreçlerin insan üzerindeki psikolojik etkileri psikososyal faktörlere göre farklılaşabilmektedir. Ancak görülen bu, kaygı, korku, panik ve anksiyete, salgın sırasında insanların kendi sağlıkları hakkında daha fazla düşünmeye ve endişelenmeye başlaması ile yakından ilgili olabilir. Çünkü virüs salgını sırasında, bedensel duyumlarının veya semptomların salgınla ilişkilendirilerek yorumlanması daha olasıdır (Blakey ve Aromowitz, 2017). Dünya Sağlık Örgütü tarafından "yalnızca hastalık ve sakatlığın olmaması değil, fiziksel, mental ve sosyal olarak tam bir iyilik halini belirten durum" olarak tanımlanan ‘sağlık’ bireyler tarafından farklı şekillerde algılanmaktadır. Bireyin sağlığı hakkındaki duygu, düşünce, önyargı ve beklentileri ise sağlık algılarında belirleyici faktörlerdir (Çaka, Topal, Suzan, Çınar ve Altınkaynak, 2017; Diamond, Becker, Arenson, Chambers ve Rosenthal, 2007; WHO, 2006). Hastalığa verilen tepki ve hastalığa uyumun hastalığı algılama biçimini etkilediği bilinmektedir (Hekler, Lambert, Leventhal, Jahn ve Contrada, 2008). Bu nedenle mevcut salgına karşı insanların gösterecekleri sağlık davranışları, salgının yayılma hızını indirmek ve can kayıplarını azaltmak açısından önem arz etmektedir. Ayrıca insanların salgın karşısında gösterecekleri davranış biçimlerinin bilinmesi, salgını önlemeye çalışan profesyonellerin etkili biçimde önlemleri almaları ve öğrencilik döneminden itibaren bu duruma ilişkin farkındalığın artırılması açısından da önemlidir (Ekiz, İlman ve Dönmez, 2020). Bu bilgilerin ışığında bu çalışmada uzaktan ve yüz yüze eğitim alan öğrencilerin sağlık algısı ve COVID-19 korkusu düzeylerinin ve aralarındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı tiptedir. Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde yürütülmüştür.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim öğretim yılında sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde haftada iki gün yüz yüze uygulamaya gelen 2. ve 3. sınıf öğrencileri ile tüm ders ve uygulamalarını online alan 1. ve 4. sınıflardaki 537 öğrenci oluşturmuştur. Örneklemi ise 18 yaş ve üzeri, görsel ya da işitsel problem bulunmayan, iletişime ve iş birliğine açık, araştırmanın uygulandığı günlerde devamsızlık yapmamış, anket formunu eksiksiz olarak dolduran, çalışmayı yapmaya istekli ve gönüllü olan 186 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada örneklem yönteminde gidilmemiş olup çalışmaya katılmayı kabul eden öğrenciler çalışmanın örneklemine oluşturmuştur. Çalışmanın tamamlanmasından sonra post power analizi tip 1 $\alpha=0.05$ kabul edilerek yapılmış ve örneklem %80.12 güce sahip olduğu belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğünün gücünü belirlemede Cohen tarafından belirlenen standartlaştırılmış etki büyüklükleri kullanılmıştır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007).

Veri Toplama

Anket formları uzaktan ve yüz yüze eğitim alan 2. ve 3. sınıf öğrencilerine internet ortamında çalışmanın amacını anlatan bir bilgilendirme ile birlikte eğitim öğretim yarıyılıının 8. haftasında gönderilerek 2 haftalık bir süre içerisinde yanıtlamaları istendi. Kayıt donduran, devamsızlık yapan öğrenciler ile birlikte eksik bilgi içeren 18 form

çalışmadan çıkarılarak, 186 öğrenciden veriler toplandı.

Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan sosyodemografik özelliklerin yer aldığı ‘Tanıtıcı Bilgi Formu, ‘Sağlık Algısı Ölçeği (SAÖ)’ ve ‘COVID-19 Korkusu Ölçeği (CKÖ)’ ile toplanmıştır.

Tanıtıcı bilgi formu: Öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf, yaşadığı yer, ailede COVID-19 pozitifliği, COVID-19’dan bir yakının kaybı, hastalığı geçirme durumu, hastaneye yatma durumunun sorgulandığı 8 sorudan oluşmaktadır.

Sağlık Algısı Ölçeği: Diamond ve diğerleri (2007) tarafından geliştirilmiştir. Kontrol merkezi, kesinlik, sağlığın önemi ve öz farkındalık olmak üzere 4 alt boyut ve 15 maddeden oluşmaktadır. 1, 5, 9, 10, 11 ve 14. maddeler olumlu, diğer maddeler ise olumsuz ifadelerdir. Olumlu ifadeler; "çok katılıyorum"=5, "katılıyorum"=4, "kararsızım"=3, "katılmıyorum"=2, "hiç katılmıyorum"=1 şeklinde puanlanmıştır. Olumsuz ifadeler ise ters şekilde puanlanmıştır. Ölçekten alınabilecek en az puan 15, en çok puan 75’dir ve puanın artması sağlık algısının yüksek olduğunu göstermektedir. Orijinal ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa katsayıları; Kontrol merkezi: 0.900 kesinlik: 0.910, sağlığın önemi: 0.820 ve öz farkındalık: 0.910’dur (Diamond ve diğerleri, 2007). Kadioğlu ve Yıldız (2012) tarafından Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılmıştır ve ölçeğin Cronbach alfa katsayısının 0.700 olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda ise ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.752 olarak belirlenmiştir.

COVID-19 Korkusu Ölçeği: Ahorsu ve diğerleri (2020) tarafından geliştirilmiştir. Tek boyut ve 7 maddeden oluşan, 5’li likert tipinde tek boyutlu bir ölçektir. Maddeler “1-kesinlikle katılmıyorum” ile “5-kesinlikle katılıyorum” arasında puanlanmıştır. Ölçekten alınabilecek puanlar 7 ile 35 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanın artması COVID-19 ile ilgili korkunun yüksek olduğunu göstermektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.820’dir (Ahorsu ve diğerleri, 2020). Ladikli, Bahadır, Yumuşak, Akkuzu, Karaman ve Türkkan (2020) tarafından Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ve Cronbach alfa katsayısı 0.860’dır. Çalışmamızda ise ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.907 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada verilerin analizi Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 21.0 paket program kullanılarak yapılmıştır. Tanımlayıcı veriler için sayı, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma kullanılmış ve normallik dağılımı için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmış ve verilerin normal dağılıma uyduğu belirlenmiştir (p=0.08). Veriler normal dağıldığı için bağımsız değişkenlerin karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi ve Anova testi kullanılmış ve korelasyon analizi yapılmıştır. Anlamlılık değeri p<0.05 olarak alınmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmamızda Helsinki Bildirgesi’ndeki etik ilkelere riayet edilmiş ve öğrencilere ilişkin bilgiler saklı tutulmuştur. Araştırmanın uygulanabilmesi amacıyla ölçek sahiplerinden de yazılı izinler, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesine bağlı Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik kurulundan etik kurul izni (02.12.2020 tarihli, GO 2020/322 karar nolu) ve araştırmanın yapıldığı okul yönetiminden yazılı izin alınmıştır. Uygulama öncesinde öğrencilere çalışma hakkında bilgilendirme yapılmış ve çalışmaya katılmada gönüllü olan öğrencilerden yazılı onam alınmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya 186 öğrenci katıldı. Öğrencilerin yaş ortalamaları 20.58 ± 1.89 , ve %87.1’i kadındır. Daha önce COVID-19 geçiren öğrencilerin oranı %14, bir yakını COVID-19 geçiren öğrencilerin oranı %65.6 ve bir yakının COVID-19 yüzünden kaybeden öğrencilerin oranı ise %16.1’dir. Öğrencilerin %37.6’sı uzaktan eğitim, %62.4’ü ise yüz yüze eğitim almaktadır (Tablo 1). Öğrencilerin COVID-19 Korkusu Ölçeği toplam puan ortalamaları 20.47 ± 6.63 ’tür.

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

	X ± Ss	
Yaş ortalaması	23.36±2.41*	
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	162	87.1
Erkek	24	12.9
Sınıf		
1	42	22.5
2	44	23.7
3	72	38.7
4	28	15.1
Eğitim		
Uzaktan	70	37.7
Yüzyüze	116	63.3
COVID-19 Geçirme		
Evet	26	14.0
Hayır	160	86.0
Yakını COVID-19 Geçirme		
Evet	122	65.6
Hayır	64	34.4
COVID-19 Nedeniyle Yakını Kaybetme		
Evet	30	16.1
Hayır	156	83.9

*Ortalama ve standart sapma

Eğitim şekline göre toplam puan ortalamaları değerlendirildiğinde; Yüz yüze eğitim alan grupta 21.39±6.85, uzaktan eğitim alan grupta 18.94±5.98'dir. CKÖ toplam puanları karşılaştırıldığında, yüz yüze ve online eğitim alan öğrenciler arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark olduğu, yüz yüze eğitim alan grubun CKÖ puanlarının daha yüksek olduğu belirlendi (t=2.479, p=0.014). Öğrencilerin Sağlık Algısı Ölçeği toplam puan ortalamaları 51.98±7.15'tir. Eğitim şekline göre toplam puan ortalamaları değerlendirildiğinde; yüz yüze eğitim alan grupta 50.70±6.94, uzaktan eğitim alan grupta ise 54.11±7.03'tür. Uzaktan eğitim alan öğrencilerin yüzyüze eğitim alan öğrencilere göre daha yüksek sağlık algısına sahip oldukları ve farkın istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlendi (t=3.225, p= 0.001)(Tablo2).

Tablo 2. Uzaktan ve Yüzyüze Eğitim Alan Öğrencilerin SAÖ ve CKÖ Toplam Puan Ortalamaları

	SAÖ	CKÖ
	X ± Ss	X ± Ss
Uzaktan Eğitim (n:70)	54.11±7.03**	18.94±5.98**
Yüzyüze Eğitim (n:116)	50.70±6.94**	21.39±6.85**
	t=3.225	t=2.479
	p=0.001*	p=0.014*

SAÖ: Sağlık Algısı Ölçeği, CKÖ: COVID-19 Korkusu Ölçeği, *Student t testi, ** Ortalama ve standart sapma, Anlamlılık düzeyi: p< 0,05

COVID-19 ilişkili olarak öğrencilerin CKÖ toplam puanları değerlendirildiğinde; kendisi veya yakını COVID-19 geçiren öğrencilerin ölçek puanlarının daha düşük ve farkın istatistiki olarak anlamlı olduğu belirlendi (t=2.735, p=0.007, t=2.156, p=0.032). COVID-19 ilişkili olarak; kendisi veya yakını COVID-19 geçiren ve yakını COVID-19 nedeniyle kaybeden öğrencilerin Sağlık Algısı Ölçek toplam puan ortalamaları arasında bir fark olmadığı belirlendi (p>0.05). Alt boyut puan ortalamaları; kontrol merkezi alt boyutta 17.26± 3.46, kesinlik alt boyutta 12.20±3.40, sağlığın önemi alt boyutta 11.62±2.14 ve öz farkındalık alt boyutta 10.92±2.19'dur. Alt boyutlar değerlendirildiğinde uzaktan eğitim alan öğrencilerin kontrol merkezi alt boyut puan ortalamaları daha

yüksek ve istatistiki olarak anlamlıdır ($t=3.86$, $p=0.000$). COVID-19 ilişkili olarak alt boyut puan ortalamaları değerlendirildiğinde; daha önce COVID-19 geçiren öğrencilerin kontrol merkezi alt boyutu puan ortalamalarının ($t=3.77$, $p=0.000$), COVID-19 geçirmeyen öğrencilerin ise sağlığın önemi alt boyut ortalamalarının ($t=3.04$, $p=0.02$) daha yüksek olduğu ve istatistiki bir fark olduğu belirlendi ($p>0.05$) (Tablo 3).

Öğrencilerin yaşları ve cinsiyetleri ile SAÖ ve CKÖ puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunamadı ($p>0.05$). Öğrencilerin sağlık algıları ile COVID-19 kaynaklı korku düzeyleri arasında negatif yönde, çok zayıf bir ilişki olduğu belirlendi ($r=-0.08$, $p=0.023$).

Tablo 3. Koronavirüs İlişkili Olarak Öğrencilerin SAÖ ve CKÖ Puanları

	SAÖ	CKÖ
	X ± Ss	X ± Ss
COVID-19 Geçirme		
Evet (n=26)	52.69 ±5.92**	17.23 ±7.14**
Hayır (n=160)	51.87 ±7.34**	21.00 ±6.41**
	t=0.539 p=0.590*	t=2.735 p=0.007*
Yakını COVID-19 Geçirme		
Evet (n=122)	52.27 ±7.45**	19.72 ±6.46**
Hayır (n= 64)	51.43 ±6.56**	21.90 ±6.76**
	t=0.761 p=0.448*	t=2.156 p=0.032*
COVID-19 Nedeniyle Yakını Kaybetme		
Evet (n=30)	52.53 ±5.61**	18.53 ±7.48**
Hayır (n=156)	51.88 ±7.42**	20.84 ±6.41**
	t=0.404 p=0.651*	t=1.759 p=0.080*

SAÖ: Sağlık Algısı Ölçeği, CKÖ: COVID-19 Korkusu Ölçeği, *Student t testi, ** Ortalama ve standart sapma, Anlamlılık düzeyi: $p<0.05$

TARTIŞMA

Araştırma sonucunda; hemşirelik bölümü öğrencilerinin COVID-19 korkusunun orta düzeyde olduğu belirlendi. Yapılan araştırmalar, COVID-19 nedeniyle yaşanan psikolojik etkilerin içerisinde korkunun öne çıktığını göstermektedir (Levkovich ve Shinan-Altman, 2021; Nehir ve Tavşanlı, 2021; Reznik, Gritsenko, Konstantinov, Khamenka ve Isralowitz, 2021; Trinka ve Lorencova, 2020; Zhang ve Ma, 2020). Nehir ve Tavşanlı, (2021) ve Çalışkan, Kargın ve Ersöğütçü'nün (2021) çalışmasında da benzer şekilde hemşirelik bölümü öğrencilerinin korku seviyeleri orta düzeyde bulunmuştur. Ayrıca hemşirelik öğrencilerinden yüz yüze eğitim alan grubun korku düzeyinin uzaktan eğitim alanlardan daha yüksek olduğu belirlendi. Pandemi süresince insanlar hastalığa yakalanmaktan ve hastalığı taşıyarak yakınlarına bulaştıracaklarından korkmuş ve endişelenmişlerdir. Yüz yüze eğitim alan grubun kalabalık ortamlarla daha fazla karşılaşması enfekte kişilerle temas etme olasılığını arttırdığı için COVID-19 korku düzeylerinin daha yüksek olduğu düşünülmüştür.

Dünya Sağlık Örgütü cinsiyet farklılıkları ve Covid-19 korkusu ile ilgili olarak, çoğu kadının, ya kendi evlerinde aile üyeleriyle birlikte ya da salgında ön saflarda çalışan bakıcı rolünü üstlenmesi ve ayrıca evde kalma kısıtlamalarının etkileri nedeniyle daha fazla korku yaşadığını belirtmektedir (WHO, 2020). Bu bulgunun aksine; çalışmada öğrencilerin cinsiyetlerinin COVID-19 korku düzeyini etkilemediği belirlendi. Bulgularımıza benzer olarak cinsiyetin korku düzeyini etkilemediği çalışmalar da literatürde bulunmaktadır (Ahorsu ve diğerleri, 2020; Cao, Fang, Hou, Han, Xu, Dong ve Zheng, 2020; Duman, 2020; Mohammadpour, Ghorbani, Khoramnia, Ahmadi, Ghvami ve Maleki, 2020). Ancak çalışmamızın aksine kadınların daha fazla korku düzeyine sahip olduklarını bildiren çalışmalar da bulunmaktadır (Arapcioğlu, Baltalı ve Ünübol, 2021; Aslan ve Pekince, 2021; Broche-Perez, Fernandez-Fleites, Jimenez-Puig, Fernandez-Castillo ve Rodrigez-Martin, 2020; Çalışkan ve diğerleri, 2021; Gencer, 2020; Haktanır, Seki ve Dilmaç, 2020; Nehir ve Tavşanlı, 2021; Reznik ve diğerleri, 2021). Yapılan çalışmalarda farklı sonuçlara ulaşılmasının katılımcı sayısındaki sınırlılık ve kadın ve erkeklerin toplum içindeki farklı sosyal rolleriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada diğer çalışmalarla benzer olarak öğrencilerin yaşlarının COVID-19 korku düzeyini etkilemediği belirlendi (Ahorsu ve diğerleri, 2020; Aslan ve Pekince, 2021; Çalışkan ve diğerleri, 2021; Haktanır ve diğerleri, 2020; Sakib, Bhuiyan, Hossain, Al Mamun, Hosen, Abdullah ve Mamun, 2020). Aslan ve Pekince'nin (2021) çalışmasında ise 18-20 yaş aralığındaki öğrencilerde, Günaydın'ın (2021) çalışmasında ise 1. sınıf öğrencilerinde korku düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak, çalışmalar arasındaki farklılıklara rağmen, yaş

almayla birlikte olgunlaşma düzeyinin artmasının ve eğitim görülen sınıftaki bilgi düzeyinin COVID-19 korkusunu etkileyebileceği söylenebilir.

Çalışmada, kendisi veya yakını COVID-19 geçiren öğrencilerin korku düzeylerinin daha düşük olduğu belirlendi. Çalışmanın aksine; Özdemir ve Arpacıoğlu'nun (2020) çalışmasında COVID-19 geçiren öğrencilerin, Çalışkan ve diğerlerinin (2021) ve Aslan ve Pekince'nin (2021) çalışmalarında ise COVID-19 tanısı almış biriyle temas eden öğrencilerin korku düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Hastalıkla temasın ve bulaş korkusunun bu sonuçta etkili olabileceği düşünülmüştür.

Çalışmada hemşirelik bölümü öğrencilerinin yüksek düzeyde sağlık algısına sahip oldukları belirlendi. Hemşirelik öğrencilerinin kendi sağlık algılarını ve diğer bireylerin sağlık algılarını değerlendirebilmeleri, sağlık eğitimi vereceği gruplara yaklaşımlarını olumlu olarak etkileyecektir (Tambağ ve Turan, 2012). Çaka ve diğerlerinin (2017) çalışmaları da bulgularımızla benzer sonuçlar göstermektedir. Çilingir ve Aydın'ın (2017) çalışmalarında ise öğrencilerin sağlık algılarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ancak konuyla ilgili yapılan farklı çalışmalarda sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin sağlık algısının istenilen düzeyde olmadığı belirlenmiştir (Açıksöz, Uzun ve Arslan, 2013; Ayaz, Tezcan ve Akıncı, 2005; Tuğut ve Bekar, 2010). Literatürde sağlık algısı ile cinsiyet ve yaş arasında ilişki olduğu belirtilmektedir (Al-Windi, Dağ ve Kurt, 2002; Vissandjee, Desmeules, Cao ve Abdool, 2004). Ancak çalışmamızda öğrencilerin yaş ve cinsiyetleri ile sağlık algıları arasında bir ilişki belirlenmemiştir.

Çalışmada öğrencilerin sağlık algıları ile COVID-19 kaynaklı korku düzeyleri arasında negatif yönde, çok zayıf bir ilişki olduğu belirlendi. Korku COVID-19'a karşı yaygın olarak bildirilen bir psikolojik tepkidir (Ahorsu ve diğerleri, 2020; Pakpour ve Griffiths, 2020). Korku, bireyi potansiyel tehditlere karşı davranışsal tepkilere hazırlayan, hayatta kalmak için temel bir duygudur (Garcia, 2017). COVID-19 pandemisi bağlamında korku, el yıkama ve sosyal uzaklaşma gibi önleyici davranışları motive ettiği için faydalı olabilir (Harper, Satchell, Fido ve Latzman, 2020). Bununla birlikte, korku aşırı olduğunda hem bireysel hem de nüfus düzeyinde önemli düzeyde sıkıntıya ve mantıksız davranışlara yol açabilir (Ho, Chee ve Ho, 2020). Bireylerin sağlık algıları da bu durumdan etkilenebilir. Ancak literatürde sağlık algısı ve COVID-19 korkusu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara az sayıda rastlanmıştır. Özdemir ve Arpacıoğlu'nun (2020) çalışmasında bulgularımızla benzer olarak COVID-19 korkusu ile sağlık algısı arasında negatif yönde zayıf bir ilişki belirlenmiştir.

Yüz yüze eğitim alan öğrencilerin sağlık algıları online eğitim alan öğrencilerden daha düşük, COVID 19 korkularının ise daha yüksek düzeyde olduğu belirlendi. Birbirlerini istatistiki olarak çok zayıf bir şekilde etkilemelerine rağmen; yüz yüze eğitim alan öğrencilerin sağlık algılarının düşük olmasının COVID-19 korkularının daha yüksek olmasıyla bağlantılı olabileceği düşünülebilir. Ayrıca yüz yüze eğitim alan öğrencilerin yolculuk yapması, kalabalık sınıf ortamlarına girmesi, her an hastalık ile karşılaşabilecekleri endişesinin de sonuç üzerine etkisinin olabileceği göz ardı edilmemelidir. Öğrencilerin çoğunun kadın olması ve literatürde kadınların COVID-19 pandemisinden psikolojik olarak daha fazla etkilendiklerine (Özdin ve Özdin, 2020) dair bulguların oluşu da araştırma sonuçlarını etkilemiş olabilir.

Araştırmanın sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları olarak, yapıldığı üniversitenin öğrencileri ve yapıldığı zaman dilimi ile sınırlı olması, çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunun kadın olması ve pandemi şartlarının gün geçtikçe değişmesi sıralanabilir

SONUÇ

Araştırma sonucunda; öğrencilerin COVID-19 korku düzeyleri orta düzeyde ve sağlık algılarının ise yüksek düzeyde olduğu belirlendi. Uzaktan eğitim gören öğrencilerin daha yüksek sağlık algısına ve daha düşük korku düzeyine sahip oldukları bu çalışmada ortaya kondu. COVID-19 ile herhangi bir şekilde temas etmenin öğrenciler üzerinde farklı etkileri olduğu, aralarındaki ilişki istatistiki olarak zayıf bile olsa COVID-19 korkusunun sağlık algısını etkileyebileceği unutulmamalıdır. Ancak pandeminin sürdüğü zamanlarda COVID-19'un öğrenciler üzerindeki etkileriyle ilgili daha farklı çalışmalar yapılması ve ortaya çıkan bu etkilere ilişkin olarak eğitim programlarının günün şartlarına uygun hale getirilmesi önerilebilir. Ayrıca karşılaşılan salgınların insan üzerindeki farklı etkilerinin, sağlık davranışlarını ve sağlık algılarını nasıl etkilediğine ilişkin daha fazla örneklem grubunu içeren, farklı kültür gruplarında çalışmalar yapılması ve buna yönelik olarak eğitimlerin planlanması önerilebilir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması beyan etmemiştir.

Finansman: Yazar çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- Açıksöz, S., Uzun, Ş., Arslan, F. (2013). Hemşirelik öğrencilerinin sağlık algısı ile sağlığı geliştirme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 55(3), 181-187.
- Ahorsu, D. K., Lin, C. Y., Imani, V., Saffari, M., Griffiths, M. D., Pakpour, A. H. (2020). The fear of COVID-19 scale: Development and initial validation. *International Journal of Mental Health And Addiction*, 1-9. doi:10.1007/s11469-020-00270-8
- Al-Windi, A., Dag, E., Kurt, S. (2002). The influence of perceived well-being and reported symptoms on health care utilization: A population-based study. *Journal Of Clinical Epidemiology*, 55(1), 60-66. doi: 10.1016/S0895-4356(01)00423-1
- Arpacıoğlu, S., Baltalı, Z., Ünübol, B. (2021). COVID-19 pandemisinde sağlık çalışanlarında tükenmişlik, COVID korkusu, depresyon, mesleki doyum düzeyleri ve ilişkili faktörler. *Cukurova Medical Journal*, 46(1),88-100. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cumj/issue/59504/785609>
- Aslan, H., Pekince, H. (2021). Nursing students' views on the COVID-19 pandemic and their perceived stress levels. *Perspectives in Psychiatric Care*, 57(2), 695-701. doi: 10.1111/ppc.12597
- Ayaz, S., Tezcan, S., Akıncı, F. (2005). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin sağlığı geliştirme davranışları. *C.U. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 9(2), 26-34.
- Blakey, S. M., Abramowitz, J. S. (2017). Psychological predictors of health anxiety in response to the Zikavirus. *Journal Of Clinical Psychology in Medical Settings*, 24(3), 270-278. doi:10.1007/s10880-017-9514-y
- Broche-Pérez, Y., Fernández-Fleites, Z., Jiménez-Puig, E., Fernández-Castillo, E., Rodríguez-Martin, B. C. (2020). Gender and fear of COVID-19 in a Cuban population sample. *International Journal of Mental Health And Addiction*, 1-9. Doi: 10.1007/s11469-020-00343-8
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J., Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*, 287(112934), 1-5. doi: 10.1016/j.psychres.2020.112934
- Ceviz, N., Tektaş, N., Basmacı, G., Tektaş, M. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi. *International Journal of Scholars in Education*, 3(2), 312-329.
- Cohen L, Manion L, Morrison K. (2007). The ethics of educational and social research. In L. Cohen (Eds.). *Research methods in education* (pp. 20-50). New York NY: Routledge.
- Çaka, S. Y., Topal, S., Suzan, Ö. K., Çınar, N., Altınkaynak, S. (2017). Hemşirelik öğrencilerin sağlık algısı ile özgüvenleri arasındaki ilişki. *Journal of Human Rhythm*, 3(4), 198-203.
- Çalışkan, E., Kargın, M., Ersöğütçü, F. (2021). Hemşirelik öğrencilerinde COVID-19 korkusu ile hemşirelik mesleğine yönelik tutum arasındaki ilişki. *STED*, 30(3),170-180.
- Çilingir, D., Aydın, A. (2017). Hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin sağlık algısı. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 25(3),167-176.
- Diamond, J. J., Becker, J. A., Arenson, C. A., Chambers, C. V., Rosenthal, M. P. (2007). Development of a scale to measure adults' perceptions of health: Preliminary findings. *Journal of Community Psychology*, 35(5), 557-561. doi: 10.1002/jcop.20164
- Duan, L., Zhu, G. (2020). Psychological interventions for people affected by the COVID-19 epidemic. *The Lancet Psychiatry*, 7(4), 300-302. doi: 10.1016/S2215-0366(20)30073-0
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde COVID-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *TJSS*, 4(8), 426-437.
- Ekiz, T., İlman, E., Dönmez, E. (2020). Bireylerin sağlık anksiyetesi düzeyleri ile COVID-19 salgını kontrol algısının karşılaştırılması. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 6(1), 139-154.
- Garcia, R. (2017). Neurobiology of fear and specific phobias. *Learn. Mem.*, 24, 462-471. doi: 10.1101/lm.044115.116
- Gencer, N. (2020). Pandemi sürecinde bireylerin koronavirüs (Kovid-19) korkusu: Çorum örneği. *USBAD*. 4, 1153-1173.
- Günaydın, H. D. (2021). Üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme, COVID-19 korkusu ve akademik motivasyon düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 271-290.
- Haktanir, A., Seki, T., Dilmaç, B. (2022). Adaptation and evaluation of Turkish version of the fear of COVID-19 scale. *Death Studies*, 46(3), 719-727. Doi: 10.1080/07481187.2020.1773026
- Harper, C. A., Satchell, L. P., Fido, D., Latzman, R. D. (2020). Functional fear predicts public health compliance in the COVID-19 pandemic. *Int. J. Ment. Health Addict*, 1-14. doi: 10.1007/s11469-020-00281-5
- Hays, J.N. (2005). *Epidemics and pandemics, their impact on human history*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO. 103. ISBN 978-1851096589.
- Hekler, E. B., Lambert, J., Leventhal, E., Leventhal, H., Jahn, E., Contrada, R. J. (2008). Common sense illness beliefs, adherence behaviors, and hypertension control among African Americans. *Journal of Behavioral Medicine*, 31(5), 391-400. doi: 10.1007/s10865-008-9165-4

- Ho, C. S., Chee, C. Y., Ho, R. C. (2020). Mental health strategies to combat the psychological impact of COVID-19 beyond paranoia and panic. *Ann. Acad. Med. Singapore*, 49, 1-3.
- Huang, C., Wang, Y., Li, X., Ren, L., Zhao, J., Hu, Y., Cao, B. (2020). Clinical features of patients infected with 2019 novel coronavirus in Wuhan, China. *The Lancet*, 395(10223), 497-506. doi:10.1016/S0140-6736(20)30183-5.
- İlhan Alp, S., Deveci, M., Akalın, R. B., Terzi, D., Erdal, B. (2020). Coronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19) döneminde üniversite öğrencilerinde uyku kalitesi ve insomni şiddeti. *Namık Kemal Tıp Dergisi*, 8(3), 295-302.
- Kadioglu, H., Yıldız, A. (2012). Sağlık Algısı Ölçeği'nin Türkçe çevriminin geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri. Tıp Bilimleri Dergisi*, 32(1), 47-53
- Ladikli, N., Bahadır, E., Yumuşak, F.N., Akkuzu, H., Karaman, G., Türkan, Z. (2020). Kovid-19 Korkusu Ölçeği'nin Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *International Journal of Social Science*, 3(2),71-80.
- Lee, K., Fanguy, M., Lu, X. S., Bligh, B. (2021). Student learning during COVID-19: It was not as bad as we feared. *Distance Education*, 42(1), 164-172. doi: 10.1080/01587919.2020.1869529
- Levkovich, I., Shinan-Altman, S. (2021). Impact of the COVID-19 pandemic on stress and emotional reactions in Israel: a mixed-methods study. *International Health*, 13(4), 358-366. doi: 10.1093/inthealth/ihaa081
- Mohammadpour, M., Ghorbani, V., Khoramnia, S., Ahmadi, S. M., Ghvami, M., Maleki, M. (2020). Anxiety, self-compassion, gender differences and COVID-19: Predicting self-care behaviors and fear of COVID-19 based on anxiety and self-compassion with an emphasis on gender differences. *Iranian Journal of Psychiatry*, 15(3), 213. doi: 10.18502/ijps.v15i3.3813
- Nehir, S., Tavşanlı, N.G. (2021). COVID-19 pandemisinin hemşire ve ebe öğrencilerin korku ve kontrol algısı üzerindeki etkisi. *Medical Sciences*, 16(2), 141-150.
- Özdemir, D., Arpacıoğlu, S. (2020). Sosyal medya kullanımı, sağlık algısı ve sağlık arama davranışının koronavirüs korkusu üzerine etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12, 364-381.
- Özdin, S., Bayrak Özdin, Ş. (2020). Levels and predictors of anxiety, depression and health anxiety during COVID-19 pandemic in Turkish society: The importance of gender. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(5), 504-511. doi: 10.1177/0020764020927
- Pakpour, A., Griffiths, M. (2020). The fear of COVID-19 and its role in preventive behaviors. *J. Concurr. Disord.*, 2, 58-63. <https://irep.ntu.ac.uk/id/eprint/39561>
- Reznik, A., Gritsenko, V., Konstantinov, V., Khamenka, N., Isralowitz, R. (2021). COVID-19 fear in Eastern Europe: Validation of the fear of COVID-19 scale. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19(5), 1903-1908. doi: 10.1007/s11469-020-00283-3
- Sakib, N., Bhuiyan, A. K. M., Hossain, S., Al Mamun, F., Hosen, I., Abdullah, A. H., Mamun, M. A. (2020). Psychometric validation of the Bangla Fear of COVID-19 Scale: Confirmatory factor analysis and Rasch analysis. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 11, 1-12. doi: 10.1007/s11469-020-00289-x
- Shigemura, J., Ursano, R. J., Morganstein, J. C., Kurosawa, M., Benedek, D. M. (2020). Public responses to the novel 2019 coronavirus (2019-nCoV) in Japan: Mental health consequences and target populations. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 74(4), 281. doi: 10.1111/pcn.12988
- Tambağ, H., Turan, Z. (2012). Öğrencilerin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına halk sağlığı hemşireliği dersinin etkisi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 14(1), 46-55.
- Tuğut, N., Bekar, M. (2010). Üniversite öğrencilerinin sağlığı algılama durumları ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(3), 17-26.
- Vissandjee, B., Desmeules, M., Cao, Z., Abdool, S. (2004). Integrating socio-economic determinants of Canadian women's health. *BMC Women's Health*, 4(1), 1-12. doi: 10.1186/1472-6874-4-S1-S34
- WHO (2006). Definition of health. 2006 [cited 2019 August 22]. Erişim adresi: <https://www.who.int/about/governance/constitution>
- WHO (2020). Gender and COVID-19. Erişim adresi: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/332080/WHO-2019-nCoV-Advocacy_brief-Gender-2020.1-eng.pdf
- WHO (2022). Weekly epidemiological update on COVID-19 - 4 May 2022 (2022). Erişim adresi: <https://www.who.int/publications/m/item/weekly-epidemiological-update-on-covid-19---4-may-2022>
- Xiao, H., Zhang, Y., Kong, D., Li, S., Yang, N. (2020). Social capital and sleep quality in individuals who self-isolated for 14 days during the coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak in January 2020 in China. *Medical Science Monitor: International Medical Journal of Experimental and Clinical Research*, 26, e923921. doi: 10.12659/MSM.923921
- Zhang, Y., Ma, Z. F. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on mental health and quality of life among local residents in Liaoning Province, China: A cross-sectional study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(7), 2381. doi: 10.3390/ijerph17072381
- Zhou, F., Yu, T., Du, R., Fan, G., Liu, Y., Liu, Z., Cao, B. (2020). Clinical course and risk factors for mortality of adult inpatients with COVID-19 in Wuhan, China: a retrospective cohort study. *The Lancet*, 395(10229), 1054-1062. doi: 10.1016/S0140-6736(20)30566-3